

*Московське вторгнення в Україну розпочалося набагато раніше,
аніж пролунав перший постріл.*

Слава Збройним Силам України!

УВАГИ

Знову й знову наголошуємо на вазі рідного слова: «Якби ти знав, як много важить слово», – промовляє до сучасників та нащадків наш назавжди великий Каменярь!

Війна московії супроти України, що точиться з 1169 року, далеко за межами поля бою. З-поміж визначальних причин багатовікового протистояння – **МОВА!**

Це наша криця, самостверджа, потужна зброя супроти ворога! Того, хто століттями русифіковував та применшував вагу рідного слова, його роль у суспільному житті та геополітичному виборі України. Відтак, сьогодні, прогинаємось ще й під згубними впливами повсюдної англізації. Мусимо чітко розуміти, що воюємо не лише за **Землю Рідну**, не лише за наше щасливіше майбуття, але й за **МОВУ!**

ЩО У НОВОМУ ВИДАНКУ?

Укотре наголошую на очевидних відмінах української та московської мов, оскільки остання полонила синтаксу (упитомнений термін за Олексою Синявським) першої. З 1933 року й подосі переживаємо повальну русифікацію усередині рідної мови. Тоталітарний режим штучно нищив українську зсередини. Окрім усіх бід та лихоліть, за десятиріччя радянського поневолення, українці потерпали ще й від лінгвоциду (див. працю Лариси Масенко «Українська мова у ХХ сторіччі: історія лінгвоциду»).

Усіляко московити намагались упосліджувати та викорінювати українську з побутового спілкування у великих містах. Мову рідного народу клеймували як меншовартісну та хуторянську. Винародже-

на російською, вона виживала на селі та в осередках небайдужих. За це, оцих небайдужих розстрілювали та ув'язнювали.

Сьогодні за порука віднови рідної **Мови** – українською має насамперед заговорити Київ! Наша славетна столиця, місто-мур, що встояло крізь історичні випробови, є незламним й досі. Відтак, усі інші взоруватимуть на приклад столичної українськомовності. Та до цього ще надто далеко...

Прийдешнє десятиріччя ознаменує важку боротьбу за рідне слово. Аби перемогти, мусимо окремим законом визнати російську – мовою окупанта, історичною мовою московії, яка не має нічого спільного з окремішньою мовою українців. На цих засадничих відмінах власне й наголошує нове видання.

Немоскалька торує складний шлях до нашої мовної самобутності. Як і в царині історичної науки, сьогодні повертаємось у столітню давнину. З 1917 по 1933 рік, під шапкою тодішньої Національної Академії Наук України, наші славетні мовознавці та лексикографи видали понад 100 термінологічних та практичних словників української мови. Ось де шукаймо питоменне джерело нашого мовного спадку!

Воістину, «Наша дума, наша пісня не вмре, не загине». На цьому засадничому Шевченковому підложжі сьогодні й точимо національно-визвольну війну супроти московитів. Гинуть найкращі з нас, помирають діти, маліють українські родини; на тлі спустошених окупантом міст та сіл спостерігаємо вимушену еміграцію.

І що б нас не спіткало переогодом, – з нами назавжди одвічні цінності: наша людяність, культура, мова, «воля, або смерть».

Маємо важливий історичний поклик – переймати практики розвитку національних мов у світі: польської (як підґрунтя національної самовизначеності), французької (шість мовних законів), японської («японська мова» та «державна мова» є синонімами). Власне таким мовам не загрожує жодна глобалізація зі штучним нашаруванням англійської у всіх царинах суспільного життя.

Першогоглядно, **Немоскалька** може видатись словником гарних українських слів супроти штучно нашарованих московських кальок. Так воно і є! Позаяк, у ваших руках виданок не вишуканої

мови, а **питомої**. Цим й наголошую на винятковій практичності нового лексикографічного видання!

А ще, цей виданок начасний! І настільки простий у користуванні, що автор готовий відправити перший наклад хлопцям та дівчатам, які сьогодні виборюють нашу незалежність у шанцах! **Дякуємо Вам, наші незламні захисники!**

Аж ніяк не виную зросійщених українців, які також посеред найсміливіших. Авторське видання чи не найначасніше для них, – зросійщених українців, які сьогодні зазнають чи не найбільших втрат та випробувань. А також суржикомовцям, яким настільки вкоренилась московська калька, що їхня українська сьогодні звучить немов діалект.

Сьогоднішня мовна дійсність така, що кожна калька з московської вбиває питоме українське слово. Особливо упродовж останнього століття кальки настільки поглинули рідну мову, що багатьом і не втямки, де ж воно українською, а де ні.

Погляньмо, як одне українське слово перемагає кальковані конструкції з ворожої:

НАСА́МКІНЕЦЬ *кальк.* під кінець чого, в самому кінці, на завершення всього, на довершення всього, в самому кінці, на самий кінець.

ЯКНАЙШВИ́ДШЕ *кальк.* в найкоротший термін, самим ближчим часом, чим можна швидше, як можна швидше, з найбільшою швидкістю.

Бачимо, що **ворожій потрібні складні синтаксичні конструкції з двох-п'яти слів**, щоб висловити те, що ми можемо сказати одним словом!

У новому авторському виданку, ми не лише однословимо, бо ж у рідній мові маємо безліч питомих висловів, що збагачують нашу мову, розширюють її фразеологічний фонд:

аж в літках застигло в кого, аж в серці похолонуло у кого, кому, аж волосься ворухиться на голові у кого, аж волосься полізло догорі кому, аж волосься стало дїбки в кого, аж волосься стало дуба в кого, аж волосься стало сторчма в кого, аж дроз пройняв кого, аж дух перехопило кому, аж душа захолола кому, чия, аж жаром обсіпало кого, аж жах шибает ким, аж жїжки задрижали в кого, аж за шкуру снігом сипонуло кому, аж кров застигла в жїлах у кого, аж мороз пішов по

шкірі в кого, аж мороз поза спіною в кого, аж мороз пішов з-за плечей в кого, аж морозом обсіпало кого, аж на душі похолóло у кого, кому, аж снігом сипонóло за шкóру кому, аж сорóчка пополотніла, аж у душі похолóнуло в кого, кому, аж у п'яти заколóло кому, аж хóлодний пiт проймає кого, аж хóлодом обняло кого, аж чуб дiбки став і ша́пка спáла в кого, кому, берé хóлодом з-за плечей у кого, дзiгáрi б'ють в кого, дрижакi вхопили кого, дух забило кому, дух перехопило кому, дух у п'яти залiз кому, душá в п'яти втеклá кому, душá завмёрла в кого, кому, душá не на мiсцi в кого, чия, жáром сипнóло кому, жах пройняв кого, жах стенає грúди кому, жiжки дрижáть в кого, жiжки трóсяться в кого, задзвонiв зубáми хто, запирає дух у грúдях кому, захолóла душá кому, захолóло на душі кому, з-за плечей берé кого, кiдає i в жар i в пiт кого, кiдає то в жар, то в хóлод кого, кова́лики у грúдях кують в кого, колiнця тремтáть в кого, кров застiгла в жiлах в кого, кому, кров захолóла в кого, кому, лиш чупрiну вiдно чию, лóвить дрижакi хто, мáло дóха не вiзiвнув хто, мáло не вмер зi стрáху хто, мов хто жáру за кóмiр насiпав кому, мов хто сипнóв гарячого прiску кому, мороз зайшóв поза спiною кому, морозець поза шкiрою пробiг кому, морозить дóшу кому, морозом сiпнуло поза спiною кому, мурашки забiгали по тiлу в кого, мурашня полiзла по плечáх в кого, на душі похолóло у кого, кому, наiвся дрижакiв хто, нáче жáром по спiнi сипонóло кому, нáче комашня пóпiд шкóрою бiгає в кого, кому, нi живий нi мёртвий хто, нóги пiдгинáються в колiнах в кого, кому, обiрвáлося все у грúдях в кого, кому, облива́ється хóлодним пóтом хто, обсипає жáром кого, обсипає пóтом кого, обсипає снiгом кого, обхóплює вогнём кого, óстрах берé кого, палiть i морозить кого, побiлiв, як полотнó хто, побiлiв, як смерть хто, пойняло жáхом кого, покрiвся хóлодним пóтом хто, похолóло в животi кому, похолóло в сёрци кому, почув мурашки за спiною хто, проймає вогнём i морозом кого, сёрце ледь не вiскочить з грудей в кого, сёрце ось-ось вiскочить з грудей в кого, сёрце мов обiрвáлося в кого, страх забрáв кого, тёнkaє сёрце в кого, то в жар укине, то морозом обсiпле кого, то в огóнь кине, то морозом проймé кого, тремтiть, як мiша пéред котóм хто, тремтiть, як осiковий лист хто, трóситься, як осiчина хто, тóхнуло в животi в кого, кому, у пiт кiнуло кого, у п'ятах постивáє в кого, кому, у хвостi булá душá зi стрáху в кого, усерéдинi похолóнуло в кого, хóлод вiзявся по спiнi кому, хóлод пробiг по жiлах в кого, кому, хóлодний пiт пройняв кого, цигáнський пiт пройняв кого, кому, шкiра берéться морозом кому, як крейда хто.

Ось про такi вiдмiни i новий виданок. А ще про **14 000** слiв, якi у нас штучно вiдiбрали, репресували (див. перелiк репресованих слiв, за ред. Ориси Демської-Кульчицької):

ГЛIТНО кáльк. битком набито, кишма кишить, нiде пальцем ткнути, нi стати нi сiсти, плюнути нема куди.

Якраз упродовж останніх ста років ми послуговувались усім тим, що кальковане, та не рідними словами, як ось:

- ГЛІТНО
- ЗАВІЗНО
- ЗАГҀСТО.

І ще нас десятиріччями переконували, що в українській мові лише **256 тисяч слів**. Це сумнозвісний одинадцятитомовий совецький словник української мови (СУМ). А їх, насправжки, понад **1 000 000!** Бо ж коли ви востаннє вживали ці слова:

- ВІДДАЛЕКІ
- ВІДДАЛІК
- ВІДДАЛЯ
- ЗОДДАЛІК
- ОПÓДАЛЬ
- ОПОДАЛЕЧКІ
- ОПОДАЛІК.

Та ба більше, маємо невивчені діалекти, перлини народної мови, авторські новотвори, а також безліч слів, які десятиріччями таврували як «застарілі». І жодна «*влада*» не каже нам про те, що українська **27-ма** за числом носіїв з-поміж **6 900 мов** у світі. А ще калиновою спілкується понад **50 мільйонів** людей в Україні та за її межами.

А найголовніше, нема жодної людини в Україні, яка б не розуміла української, чи не вміла б нею розмовляти!

*З великим пошанівком до відданих читальників,
Тарас Береза*